

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: ~

Cím: *Az árvizi hajós*

Forrás: *Hazánk*

Bp.

(Hely)

1905. IV. 11.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

614.81

Hely

Idő

1838/1905

Személy

Az árvizi hajós.

Budapest, április 10.

Március 13-ika helyett április 9-én leplezték le a Wesselényi-emléktáblát, mely a «nagy» Wesselényi 1838-iki önfeláldozó tevékenységének az utókor részéről való elismerése. Azonban bármikor történik is a megemlékezés, mindig idejében jó s ha az emléktábla ügye már öt-hat év óta huzódik is, mindig szép a megemlékezés az igazi nagyról s nem lehet elég alkalom, viszszaidézésére azon nagyok emlékének, kik az elnyomatás korában a nemzeti léleknek tüzes ébresztői valának.

B. Wesselényi Miklósról pár nap előtt jelent meg dr. Kardos Samu debreceni ügyvéd két kötetes nagy műve, mely e nagy férfival foglalkozás negyedszázadának irodalmi gyümölcse. E kiváló irodalmi eseményre csak felhívjuk ez alkalomból olvasóink figyelmét, jelezvén, hogy a rendkívül diszes kiállítású, számos műmelléklettel ellátott, nagy formátumu munka több mint ezer lapon tárgyalja a Wesselényi-családot, idősb és ifjabb Wesselényi Miklós életét és közeleti működését, sőt ezenkívül Magyarország történetét is ifj. Wesselényi korában. Az óriási szorgalommal megalkotott mű természetesen «az árvizi hajós»-nak is szentel egy fejezetet.

Wesselényi 1836 május, június és július havában az adriai tengeren utazott, midőn híret vette az országgyűlési ifjuság vezérei elfogatásának. Rögtön félbeszakítá utját és hazajött, hogy hatalmas szavát az 1836-iki országgyűlésen fel-emelje a törvénytelenység ellen. Más ember hallgatott volna ilyenkor, mert magának is volt felségárulási, hűtlenségi és más címeiken nyakába akasztott politikai pere s esetleges elfogatása

minden percben fenyegette, ő azonban ily kérdésekkel nem törődött s a félelmet akkor sem ismerte, midőn 1837 május 5-én éjjel Kossuthot egy század katona elfogta s a budai várba hurcolva, ott a nagy szónok 21 hónapig tartott vizsgálati fogsága megkezdődött.

1838 márciusában fenyegetni kezdett az árviz, de a helytartótanács — rendes szokása szerint — igen keveset törődött a veszéllyel. Még csak csónakokat rakatott az utcákra és terekre, hogy szükség esetén menteni lehessen. Március 13-án délután áttörte a jeges áradat a váci töltést s Wesselényi bajjal tudott a Váci-utcán a beömlő árral szemben lovagolni. A Belváros csakhamar teljesen víz alá került, de a hatóság azzal biztatta a népséget, hogy erélyes intézkedések történtek s így Wesselényi is megnyugodván, lefeküdt s reggelig aludt.

Másnap reggel már öt óraker talpon volt s beindult a városba. Ekkor látta, mennyire hazug a hír és sehol egy ladik sincsen, de ahelyett inség és veszély mindenütt. Nyakig érő vízben gázolt el a Városház-térre, hol csónakot nem talált. A ruha ráfagyott testére s így kénytelen volt inasát hazaküldeni száraz ruháért, melyet aztán a Trattner-Károlyi-házban öltött magára. Innen kiindulva, Havas tanácsnokkal találkozott, ki csónakkal jött a többi tanácsnok megmentésére. Wesselényi átvette a kormányzást és égett a vágytól, hogy a Ferencváros kis kunyhóiban ezerszámra levő inségeseket mentse meg, azonban Havas nem engedte, hogy a nép inségeseit mentse meg s így sok időt vesztegettek el, míg sorra kérdeztették a tanácsnok urakat, akarják-e magukat elvitetni. A mentési munkálatok alatt csak egyetlen egy mánás-hajóval találkozott, melyen gróf Csekonics ült, ki lovai számára keresett istállót és gróf Dessewffy Aurél.

Végre a Kálvin-tér elé értek, hol ugyan sekély volt a víz, de a veszély nagy, mert a gyenge alkotmányú házak mind dűledeztek. Wesselényi egész tömeg embert szedett be csónakjába s vitte a Muzeumba, mely magasabb helyen állott és szilárd épület volt. Majd ismét a József- és a mai Baross-utcában szedték föl az embereket s ideje volt, mert némely kiürített ház szemük láttára omlott össze mögöttük. A fölszedetteket a Károly-köruti Huszár-ház előtt tették ki, ahol egy erkélyen báró Prónay Albert nyugodtan pipázott.

— És te itt pipázol? — kiáltott fel rája harraggal Wesselényi és hátat fordított neki.

Szavainak volt hatása, mert estefelé Prónayval már az áradaton találkozott, amint ajtókból öszszeszegezett tutajon mentette a rá szorulókat. Sőt később sikerült egy nagy dereglyét kerítenie s titkárával és fiaival Wesselényit utánozva, folytatta a munkát, mikor Wesselényi pár órát pihenni tért.

Alig gyűjtött annyi erőt, hogy ismét folytathassa munkáját egész éjjel egy templomi nagy viaszgyertya fényénél. Gróf Károlyi György palotája előtt egy dereglyét talált, melyre a gróft ráültette s rábizta, hogy nejét vigye át a várba s azzal jöjjön vissza menteni. Eközben a háztetőkről szedte össze az embereket, a búcsókben uszó csecsemőket, az aggokat és gyermekeket és sokszor volt hajója úgy tulterhelve, hogy majdnem elsüllyedett s még mindig nyult feléje száz meg száz könyörgő kéz, hogy mentse meg. Becsületszavát adta, hogy visszatér értük s eközben arról gondolkozott, hol helyezze el az újabb rakományt. A Práter-utcában egyetlen házfedél 30 ember szorongott s a házfedél minden pillanatban beszakadással fenyegetett. Mit tehet tulterhelt csónakjával! Az aggokat, gyermekeket, nőket ki-

szedi közülök, a többit biztatja. A súlyos teherrel azonban hajója besülyedt a vízbe s egy kert fán fönnakadt. Emberfeletti, hosszú kinlódás után szabadítja végre el csónakját s a Ludoviceumig viszi a tömeget, hogy a többiért visszatérjen. Azonban itt öt ember rárohan, elveszi tőle a hajót, azt állítván, hogy a csónak az övék s Wesselényi kénytelen ismét gyalog indulni be a városba, hogy valahol egy ladikot kapjon. Végre Károlyi levéltárnoka bérelt egy ladikot s Wesselényi ezen folytathatta a mentési munkálatokat, most már nagyon is sürgős lévén, pihenés nélkül éjjel-nappal.

Több, mint hatszáz egyén köszönhette életét Wesselényi munkásságának. A nép áldó szavai kísérték mindenütt s midőn víztől, sártól mocsokban egyizben Budára átevezett, Brettfield tábornok rohant feléje és nyakába borult örömben, hogy életben látja. Eközben alig ehetett valamit, gyomrát elrontá, úgy hogy midőn a mentési munkálatok javarészét elvégezte, maga is betegesen roskadt le s kénytelen volt még azon év májusában Gräfenbergbe vonulni, saját gyógyíttatására. A kormány kénytelen volt megengedni neki ezt, mert némi furdalást éreztek az általa megmentett kormánytanácsosok. Egyéb jutalma nem is volt ez emberfeletti munkáért, mint a nemzet hálája s *Vörösmarty* költeménye «Az árvízi hajós», melyet a Nemzeti Színházban 1838. április 27-én Laborfalvy Róza szavalt el az inségesek javára tartott előadáson.

Innen-onnan hetven év múlva jö a második

elismerés, *Holló* Barnabás szobrász emléktáblája, melyet tegnap lepleztek le.

*

Tegnap délelőtt verőfényes időben avatták fel a Ferenc-rendiek templomának Kossuth Lajos-utcai oldalában elhelyezett Wesselényi-emléktáblát. A felavatáson megjelent *Márkus* főpolgármester, *Halmos* polgármester, a kormány részéről *Berzeviczy* Albert kultuszminiszter, a főrendiház részéről gróf *Csáky* Albin elnök és gróf *Dessewffy* Aurél. A képviselőház küldöttségileg képviseltette magát. Nagyobb küldöttség jött fel *Wesselényi* Miklós szülőmegyéjéből, Szilágy vármegyéből. Ott voltak az *árvízi hajós* unokái is, számos egyesület és társaság. Az ünnepet a budai daloskör nyitotta meg, előadván *Sztojanovits* Jenő karnagy vezetésével Beethovennek «Az ég dicsősége» kezdetű kórusát. *Halmos* János polgármester rövid, lendületes beszédben keretül leírta az 1838. évi özönvizet s megrajzolta az áradat válságos négy napján Wesselényi Miklós heroikus erőfeszítését. Azután leomlott az emléktábláról a lepel és szemünk előtt állott *Holló* Barnabás művészi munkája, az árvízi hajós, úgy amint *Vörösmarty* megénekelte s amint él a magyar ember lelkében. Az emléktábla vizárban uszó városrészt ábrázol, a háttérben emeletes házak és paloták, elől rozoga viskók, a padlásán s a fedeleken segítségért kiáltó asszonyokkal, gyermekekkel, aggokkal. Wesselényi csónakon van már egy megmentett asszony és gyermek és a kormányrudal egy padlásról csónakába húz egy agg parasztot, a házfedélről pedig pár asszony és gyermek, akik anyjukba csimpaszkodtak, nyújtják feléje kezüket. Egy kutya is arra a fedélre menekült, amelyről Wesselényi az odamenekült életét az utolsó pillanatban menti meg s ez a házörző jószág is tőle várja a menekvést. A mentőcsónak mögött, omló falra egy asszony kapasz-

Székesfővárosi házinyomda 1917.
 kodik csecsemő gyermekével, egy suido teanynak látszó alak társaságában. Miután az éljenzés, amely Halmos beszéde végeztével fölhangzott, lecsillapult, a küldöttségek vezetői pár kegyeletes szóval elhelyezték koszorúikat az emlék alatt. Budapest székes főváros, Pest és Szilágy vármegyék, a Wesselényi vívóklub fejezte ki hódolatát koszorúval. Ezután a budai daloskör, még elénekelt a Szózatot s ezzel végződött az alig félórán át tartó kegyeletes aktus.